



## ĐÀ LẠT MÀ NH... ĐÀ LẠT

“Chim đò quyen hót / Kinh đô / mà nh Kinh đô” - một bài haiku trong vút nh ti ng chim vút lên bu tr i, nh ng câu th hoài ni m v m t Tokyo l ng sâu trong ký c - c a Matsuo Basho cách nay h n 300 năm b ng gieo vào tim tôi n i băng khuâng. Tôi đang Đà Lạt, mà sao nh Đà Lạt đ n th ...

T tháng 6-2007 đ n nay, tôi lên thành ph này b n l n: phiêu linh nhân ngày nhà báo Vi t Nam (mùa hè), lãng du cùng b n bè - “nh ng con chim tr n tuy t” t Canada v v i festival hoa Đà Lạt (cu i đông), đi trong đoàn tham quan c a h c viên Cao h c văn hóa văn ngh K.13 (đ u xuân) và bây gi là mùa thu! Mùa nào cũng th a nh n nh p!

“Đà Lạt s là đô th lo i 1” (kh ng đ nh c a B tr ng B Xây D ng Nguy n H ng Quân); “T m nhìn quy ho ch phát tri n TP Đà Lạt h ng đ n đô th hi n đ i và có b n s c” (tên cu c h i th o v a t ch c t i TP Đà Lạt ngày 27-8-2008)... Nh ng t ng y ch g i cho tôi n i lo v

diện mạo tươi ng lại của mặt trong nhng thành phố đẹp nhất châu Á. Cái đẹp rớt “bên sông” hơn 100 năm qua đang bị tàn phá chng phần do thiên gian khc nghi t mà do suy nghĩ “hiện đ i” theo nghĩa thực đng, “ăn x i thì” của con người!

Đà Lạt ngày xưa nhm mặt l i cũng nghe tiếng thông reo, tiếng chuông nhà thờ thanh thoát, tiếng chuông chùa trầm ngâm - mặt thành phố trong r ng! Mùa hè, nhiệt đ Đà Lạt lúc mặt trời đng bóng ch kho ng 18oC, suốt ngày trời rét đ n se l nh khi n con gái miền Tây Nam bộ da găm n ng gió phù sa mà mặt ngày lên đây đôi má cũng đ hây hây.

Đà Lạt ngày xưa có nhng con đng nh màu đ đ bazan đ n vào các biệt thự và nhà dân l n trong r ng thông, ven đng m c r t nh u hoa hồng, hoa lyz, hoa sim, hoa cúc.... Chúng tôi ch đi mặt ngoạn là tr v khách sạn v i nhng bó hoa hoang đ i, mặt đ a nào cũng gây ng t h nh phúc!

Đà Lạt ngày xưa có nh u n i – Đ i Cù, thung lũng Tình Yêu; r ng thông quanh h Than Th ... và nh u, nh u n a - đ tr em, nam n thanh niên đng l u, th s c c i nói, hát vang, đùa gi n mà không s b ai r y rà, không ng i làm phi n s yên tĩnh c n đ c tôn tr ng c a ng i khác vì nhng âm thanh vui t i i y đ u tr nên nh noi, l n trong thông reo, hòa trong gió và thiên nhiên bao la của Đà Lạt.

Đà Lạt ngày xưa r t “chung” vì thiên nhiên t i đ p là tài s n c a t t c m i ng i. Đà Lạt ngày xưa r t “riêng” vì khi đ c hòa v i thiên nhiên thì cũng chính là lúc con người có nhng khoảnh khc ng m ng i, m m ng trong không gian tr m t , man mác buồn. Cái đẹp Đà Lạt ngày xưa l l m! Nó làm ng i đng yêu thêm khát khao chia s n ng n n và ng i ch a yêu ch t c i, ch t m t r m r m nh đng ôm... kh i tình si!

Thà r ng “công chúa hãy ng đi...!”

Ngày xưa y nào có xa xôi, ch 15 năm v tr c!

Đà Lạt bây gi ít s ng mù, thi u cái l nh se s t, mặt h n mùi h ng c hoa b ng l ng trong không gian. Hàng v n cây thông đã bị đ n h đ nh ng ch cho khách s n, nhà hàng, nhà

... – “tiên tri” (chết thông, chi m đ t), “h u t u” (h p th c hóa) có; phá r ng thông, thu h p đ t tr ng hoa, rau đ m r ng đô th theo quy ho ch, có!

Danh th ng Đ i Cù t ng đi vào tranh, nh, văn ch ng và ký c c a hàng tri u ng i đã b “cách ly” hoàn toàn v i tài s n thiên nhiên chung c a Đà Lạt - c a m i ng i - đ thành m t sân golf cho m t nhóm ng i giàu có. Tôi h t s c bu n khi đ ng bên h Xuân H ng, đ a cho con gái tôi t m nh và ch vào cái hàng rào kín b ng ch y hút t m m t và nói: “Trong kia là Đ i Cù, còn đây là nh c a m ch p n i đó, ngày x a...”.

Danh th ng nào có th “bán vé thu ti n” là ng i ta t n thu - đ u này có th c m thông n u đ i x v i danh th ng nh m t di s n thiên nhiên – văn hóa đáng kính tr ng. H Than Th thi u n c n m h p h i gi a r ng thông l a th a. Thác Cam Ly đã “làm” đ c khá nhi u ti n sao v n b c mùi hôi th i. N i đ ng nhìn xu ng thung lũng Tình Yêu ngày x a b t ngàn thông n m tay nhau ch y xu ng đáy thung gi b “xé nh” thành nh ng kiosque, nh ng m ng bê tông hóa, nh ng c m hoa nh m i công viên..., còn “nhân v t chính” là thung lũng Tình Yêu” thì ph i đáy, tr tr i, v i đ u tích b ào x i l y qu ng titan còn đó. Du khách không có gì đ nhìn ng m v đ p thiên nhiên đúng nghĩa mà c ch y t ch này sang ch kia đ ch p hình, đ l y cho đ c ch “Thung lũng Tình yêu” - nh ng t m hình mà có phng “đ i c” cũng không th y đâu th c là... thung lũng!

Trúc Lâm Thi n vi n v n uy nghi v i đ ng lên khúc khu u, du khách t m gác l i th t tình l c d c d i chân đ i đ tìm đ n ch n thanh cao n i c a Ph t. Bâ gi đ ng nh a ch y đ n t n c ng, r i cáp treo, du thuy n, các đ ch v khác chào m i khách, đ n n i vào t n Ph t Đ ng nghiêng ngã đ ch p hình (!?). Thi n môn ngày nào cũng náo đ ng. Thi u Lâm T (Trung Qu c), Nhà th thánh Phêrô (Rome), Khu l u ni m L.Tolstoi... đón hàng ch c tri u l t khách/năm mà ng i đ n ng i đi đ u nh nhàng trong ti ng chuông, ti ng c u kinh thì th m, ti ng lá xào x c trên cây s i đ i th . Có đâu mà...

Đà Lạt s “hi n đ i” nh th nào? Ch c ch n s đông dân h n, nhi u công trình xây đ ng có quy mô và đ ng c p h n, t c đ đô th hóa – th ng m i hóa Đà Lạt s tăng v i t c đ chóng m t vì b ng l ng trong không gian thành ph cao nguyên này ngay bâ gi không ph i là mùi c hoa mà “mùi ti n”. Giá b t đ ng s n nh y mùa, ngày càng nhi u đ i gia l m le nh y vào “hi n đ i hóa” Đà Lạt... Và dù có “c i n i” Đà Lạt v h ng nào, “sáp” vào Đà Lạt thêm huy n nào thì di n tích r ng, s làng rau, làng hoa cũng co rút l i! N u ng i ta đã b ngoài tai công lu n đ “rào” c m t Đ i Cù r ng l n c nh h Xuân H ng ngay trung tâm thành ph làm sân golf, t ng cho nuôi cá t m trên h Tuy n Lâm... thì v i c xóa s m t ít làng rau, làng hoa sinh l i kém và không hi n đ i cùng m t ít r ng... có gì mà không th !

Chỉ t nh ngày khôi ph c sân ga Đà Lạt, m t bài báo vi t: “Đánh th c nàng công chúa ng trong r ng!”. Thà r ng công chúa c ng ti p, “th c” ki u này, bu n l m!

Matsuo Basho i, Đà Lạt mà nh Đà Lạt!

**NGUYỄN THỊ KIỀU**  
(09/09/2008)